УДК 336.71(477)
DOI https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.42

Шуліка Є. Є.,
аспірант кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В ОСОБЛИВИЙ ПЕРІОД

Анотація. У статті розглядається система суб'єктів публічного адміністрування, які здійснюють регулювання та нагляд за діяльністю комерційних банків України в умовах особливого періоду. Обґрунтовано, що в умовах війни банківський сектор є не лише критично важливою частиною економіки, а й інструментом державної стійкості та безпеки. Саме тому діяльність комерційних банків потребує ефективної координації та контролю з боку широкого кола суб'єктів публічної адміністрації. У статті проаналізовано функціональні повноваження таких органів, як Національний банк України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Антимонопольний комітет, Державна служба фінансового моніторингу, Рада національної безпеки і оборони та інші.

Зазначено, що Національний банк України є ключовим суб'єктом публічного адміністрування у сфері банківського регулювання, який здійснює монетарну політику, банківський нагляд, ліцензування та антикризове управління. Проте в умовах особливого періоду роль координаційного органу поступово переходить до міжвідомчих структур, зокрема до РНБО, яка визначає пріоритети збереження банківської системи як елемента національної безпеки. Визначено, що підвищення ризиків для банківської сфери потребує не лише нормативної стабільності, а й швидкої адаптації механізмів регуляторного впливу та оперативної міжвідомчої взаємодії.

Аналізуються виклики, пов'язані з діяльністю банків у зоні бойових дій, вимушеною релокацією установ, кіберзагрозами, нестачею ліквідності та обмеженнями валютного регулювання. Обґрунтовано необхідність забезпечення прозорості, правової визначеності та гнучкості адміністративно-правових підходів у взаємодії держави з банківським сектором. Зроблено висновок про доцільність системного перегляду та модернізації нормативно-правової бази публічного адміністрування банківської діяльності з урахуванням як національних, так і міжнародних безпекових стандартів.

Ключові слова: *міжнародні стандарти, комерційні банки, Базельські угоди, банківське регулювання, капітальна адекватність, фінансова стабільність, ризик-менеджмент, ліквідність банків, фінансовий нагляд, глобальна банківська система.*

Shulika Ye. Ye. The system of public administration entities for the activities of commercial banks of Ukraine in a special period

Abstract. The article considers the system of public administration entities that regulate and supervise the activities of commercial banks of Ukraine in a special period. It is substantiated that in wartime the banking sector is not only a critically important part of the economy, but also an instrument of state stability and security. That is why the activities of commercial banks require effective coordination and control by a wide range of public administration entities. The article analyzes the functional powers of such bodies as the National Bank of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, the Antimonopoly Committee, the State Financial Monitoring Service, the National Security and Defense Council, and others.

It is noted that the National Bank of Ukraine is a key public administration entity in the field of banking regulation, which carries out monetary policy, banking supervision, licensing, and anti-crisis management. However, in the conditions of a special period, the role of the coordinating body is gradually transferred to interagency structures, in particular to the National Security and Defense Council, which determines the priorities for preserving the banking system as an element of national security. It is determined that increasing risks for the banking sector requires not only regulatory stability, but also rapid adaptation of mechanisms of regulatory influence and operational interdepartmental interaction. The challenges associated with the activities of banks in the combat zone, forced relocation of institutions, cyber threats, lack of liquidity and restrictions on currency regulation are analyzed. The need to ensure transparency, legal certainty and flexibility of administrative and legal approaches in the interaction of the state with the banking sector is substantiated.

The conclusion is made about the expediency of a systematic review and modernization of the regulatory and legal framework of public administration of banking activities, taking into account both national and international security standards.

Key words: *international standards, commercial banks, Basel Accords, banking regulation, capital adequacy, financial stability, risk management, bank liquidity, financial supervision, global banking system.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах збройної агресії проти України банківська система країни стикається з безпрецедентними викликами, що ставлять під загрозу фінансову стабільність, доступність банківських послуг та ефективність грошово-кредитної політики. Комерційні банки, будучи важливою складовою фінансової інфраструктури, потребують постійної підтримки, регулювання й нагляду з боку органів публічного адміністрування. Проте чинна система управління в умовах особливого періоду виявляє низку проблем: фрагментарність повноважень органів державної влади, відсутність належної координації між ними, нормативна нестабільність, недостатня гнучкість регуляторних рішень, а також правова невизначеність у питаннях фінансової безпеки.

На сьогодні існує об'єктивна необхідність у науковому осмисленні місця та ролі суб'єктів публічного адміністрування в забезпеченні стабільності функціонування банківського сектору в умовах воєнного стану та кризових явищ. Потребує уточнення структура таких суб'єктів, аналіз їхніх повноважень, механізмів взаємодії та відповідальності. Особливої актуальності набуває розроблення концептуальної моделі системи публічного адміністрування за діяльністю комерційних банків, адаптованої до викликів безпекового характеру та орієнтованої на забезпечення балансу між державним втручанням і автономією банків.

Метою статті є розкриття системи суб'єктів публічного адміністрування за діяльністю комерційних банків України в особливий період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання діяльності комерційних банків були предметом дослідження Е.І. Гатаулліна, Л.М. Маршук, І.С. Благун, С.М. Ганзюк, Т.Д. Кадирус, М.В. Леськів, О.М. Дашкевич та ін.

Виклад основного матеріалу. Значення системи публічного адміністрування в особливий період полягає в її здатності оперативно реагувати на зовнішні загрози, регулювати діяльність комерційних банків і забезпечувати фінансову стійкість. Умови кризових ситуацій обумовлюють необхідність встановлення особливих режимів функціонування банківської системи, запровадження тимчасових регуляторних інструментів та вдосконалення механізмів нагляду. У таких умовах важливою є роль не лише державних органів, але й міжнародних інституцій, які сприяють залученню ресурсів та технічної допомоги. Інтеграція національних і міжнародних інструментів управління дозволяє створити ефективну систему реагування на виклики сучасності. Таким чином, аналіз системи суб'єктів публічного адміністрування діяльності комерційних банків в особливий період дозволяє глибше зрозуміти механізми забезпечення стабільності фінансового сектору України.

Суб'єкти публічного адміністрування – це суб'єкти адміністративного права, які здійснюють публічне адміністрування та мають статус суб'єктів публічної адміністрації. У цьому контексті поняття публічного адміністрування повинно розумітись як виконання публічних функцій в інтересах держави та суспільства: 1) суб'єктами публічної адміністрації, структуру системи яких доцільно розуміти в широкому контексті (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, атипові суб'єкти, що мають повноцінний статус суб'єктів публічної адміністрації); 2) суб'єктами, які виконують окремі функції суб'єктів публічної адміністрації [1, с. 91].

Суб'єктам публічного адміністрування притаманні наступні ознаки:

1. Суб'єкти публічного адміністрування функціонують у межах адміністративно-правових відносин, що визначає їхні права, обов'язки, компетенцію та відповідальність. Їх діяльність регулюється адміністративним правом, що забезпечує чіткість і законність їхніх дій.

2. Вони наділені владними повноваженнями, які дозволяють їм приймати обов'язкові для виконання рішення. Ці повноваження

використовуються для досягнення публічного інтересу та забезпечення суспільного порядку.

3. Суб'єкти публічного адміністрування утворюють єдину систему, яка складається з органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, атипових суб'єктів та інших організацій. Система є ієрархічно побудованою та організованою, що забезпечує її ефективність.

4. Суб'єкти створюються та функціонують виключно на підставі законів та підзаконних актів. Їхній правовий статус і повноваження визначаються Конституцією України, законами та іншими нормативно-правовими актами.

5. Основні функції суб'єктів включають управління, контроль, регулювання, забезпечення та сприяння. Вони відповідають за організацію та функціонування різних сфер суспільного життя, включаючи економічну, соціальну та правову.

6. Їхня діяльність здійснюється суворо відповідно до законодавства. Вони зобов'язані діяти лише в межах повноважень і способом, що передбачені законами України, що виключає можливість свавілля.

7. Усі дії суб'єктів спрямовані на забезпечення інтересів суспільства та держави, що визначає їхню соціальну відповідальність. Вони виконують роль посередників між державою та громадянами, забезпечуючи баланс між потребами обох сторін.

8. Суб'єкти публічного адміністрування організовані за принципом підпорядкованості, що дозволяє координувати діяльність на різних рівнях влади. Це сприяє забезпеченню ефективного управління та уникненню дублювання функцій.

9. Суб'єкти мають здатність адаптуватися до змін у суспільстві та зовнішніх умовах, включаючи кризові ситуації. Вони можуть залучати атипових суб'єктів до виконання специфічних завдань, забезпечуючи гнучкість системи.

10. Суб'єкти публічного адміністрування зобов'язані звітувати перед громадянами та іншими органами влади щодо своєї діяльності. Це сприяє довірі громадян до системи публічного адміністрування [2, с. 74].

Відповідно, **суб'єкти публічного адміністрування діяльності комерційних банків України в особливий період** – *це уповноважені державні органи, органи місцевого самоврядування, а також інші суб'єкти, які здійснюють регулювання, контроль, координацію та організаційне забезпечення функціонування банківської системи з метою забезпечення її стабільності в умовах кризових ситуацій.*

До таких суб'єктів належать:

1. **Верховна Рада України.** Вищий законодавчий орган держави, який затверджує правові основи функціонування банківської системи, ухвалює закони про банківську діяльність, фінансовий моніторинг та кризові механізми, які регулюють особливості діяльності банків в особливий період.

2. **Президент України.** Виступає гарантом Конституції України та забезпечує національну безпеку, зокрема шляхом видання указів, які регулюють діяльність банків у кризових умовах та введення надзвичайного чи воєнного стану.

3. **Кабінет Міністрів України.** Орган виконавчої влади, що координує реалізацію економічної політики, забезпечує виконання законодавства про фінансову діяльність, затверджує програми підтримки банків у періоди криз, зокрема через державні гарантії чи рефінансування.

4. **Національний банк України.** Центральний орган банківської системи, який здійснює монетарну політику, регулювання банківської діяльності, нагляд за фінансовими операціями, а також приймає рішення щодо підтримки ліквідності банків у кризових ситуаціях.

5. **Міністерство фінансів України.** Забезпечує реалізацію державної фінансової політики, включаючи заходи щодо стабілізації банківської системи через бюджетні механізми, надання державних гарантій та взаємодію з міжнародними фінансовими організаціями.

6. **Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.** Виконує функції з управління проблемними банками, захисту інтересів вкладників, організації виплат у разі ліквідації банківських установ та забезпечення стабільності системи вкладів.

7. **Державна служба фінансового моніторингу України.** Реалізує функції контролю за фінансовими операціями банків для запобігання відмиванню доходів, фінансуванню тероризму та інших ризикових дій у фінансовій сфері.

8. **Органи місцевого самоврядування.** У межах своїх повноважень сприяють забезпеченню доступу населення до банківських послуг, особливо у кризових регіонах, а також можуть взаємодіяти з банками для реалізації локальних економічних програм.

Розглянемо сутність функцій зазначених суб'єктів щодо діяльності комерційних банків, адже їхній правовий статус і повноваження є ключовими для забезпечення ефективного функціонування фінансової системи в особливий період. Вивчення повноважень кожного суб'єкта публічного адміністрування дозволяє розкрити їхню роль у підтримці стабільності банківської системи, здійсненні контролю, регулюванні ринкових процесів та забезпеченні дотримання законодавства.

Кабінет Міністрів України є вищим органом виконавчої влади, який відіграє ключову роль у реалізації економічної політики держави, зокрема у сфері фінансової та банківської діяльності. Цей орган забезпечує виконання законодавства, що регулює банківську систему, та впроваджує практичні механізми для підтримки стабільності банківського сектору, особливо у кризові періоди.

Одним із головних завдань Кабінету Міністрів є розробка та затвердження програм підтримки банківської системи, які включають заходи для забезпечення її стабільного функціонування в умовах економічних потрясінь чи воєнного стану. Такі програми можуть передбачати державні гарантії для забезпечення зобов'язань банків, механізми рефінансування через Національний банк України, а також фінансову підтримку банків, що відіграють системну роль у національній економіці.

Кабінет Міністрів також координує діяльність органів виконавчої влади у сфері фінансового моніторингу, запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та боротьби з фінансуванням тероризму. Це включає співпрацю з Національним банком України, Міністерством фінансів та іншими регуляторними органами для забезпечення прозорості фінансових операцій та зниження ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю.

Крім того, Кабінет Міністрів формує державну політику щодо управління державними банками та установами, що перебувають у державній власності. Це включає ухвалення рішень щодо їхнього реорганізації, приватизації чи ліквідації, а також сприяння ефективному управлінню цими установами для зменшення впливу кризових явищ.

В умовах особливого періоду Кабінет Міністрів виконує роль координаційного центру між органами державної влади, банківськими установами та міжнародними організаціями. Він забезпечує реалізацію міжнародних програм фінансової підтримки, контроль за їхньою ефективністю та сприяє залученню додаткових ресурсів для стабілізації банківського сектору.

Національний Банк України, відповідно до Закону України «Про Національний банк України» (статті 6), наділений основною функцією -забезпечення стабільності грошової одиниці України. У контексті діяльності комерційних банків це означає, що Національний банк України забезпечує ефективне функціонування банківської системи, контролює дотримання принципів фінансової стабільності та пріоритетність досягнення цінової стабільності. Це завдання реалізується через визначення монетарної політики, яка впливає на діяльність банків шляхом регулювання обсягів кредитування, ставок рефінансування та управління грошовою масою. Основна функція Національного банку також передбачає моніторинг і аналіз макроекономічних показників, які впливають на діяльність банків.

Стаття 7 Закону визначає, що Національний банк виконує функції кредитора останньої інстанції для банків та організовує систему рефінансування. Це повноваження забезпечує підтримку ліквідності банків у складних фінансових умовах, коли доступ до інших джерел фінансування обмежений. Система рефінансування дозволяє комерційним банкам отримувати короткострокові кредити для покриття дефіциту грошових коштів, що

є критично важливим у період кризових явищ. Крім того, Національний банк встановлює правила проведення банківських операцій, що сприяє стандартизації та прозорості банківської діяльності.

Однією з важливих функцій Національного банку, відповідно до статті 7, є банківське регулювання та нагляд. Це включає встановлення нормативів ліквідності, капіталу, кредитного ризику, які банки повинні дотримуватися для забезпечення фінансової стійкості. Національний банк також здійснює перевірки діяльності банків, ліцензування їхніх операцій та контроль за виконанням законодавчих вимог. Це сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із банківською діяльністю, та захищає інтереси вкладників і кредиторів.

Відповідно до статті 7-1, Національний банк має повноваження визначати тимчасові особливості регулювання банківської системи у випадках виникнення ознак нестійкого фінансового стану або загрози стабільності фінансової системи. Це включає введення обмежень на видачу коштів з депозитних рахунків, заборону на проведення валютних операцій, зміну пруденційних нормативів, що дозволяє оперативно реагувати на кризові ситуації. Такі заходи спрямовані на збереження довіри до банківської системи та недопущення масштабних фінансових втрат.

Національний банк здійснює валютне регулювання, визначає порядок виконання операцій в іноземній валюті та організовує валютний нагляд за уповноваженими банками, згідно зі статтею 7. Це дозволяє контролювати валютні ризики, що виникають у банківських установах, особливо в умовах економічної нестабільності. Регулювання валютних операцій сприяє стабільності національної валюти та забезпечує належне функціонування міжнародних розрахунків.

Стаття 7 також передбачає ведення Національним банком Державного реєстру банків та Кредитного реєстру, що дозволяє контролювати діяльність банків і моніторити рівень їхньої заборгованості. Кредитний реєстр є важливим інструментом для зменшення кредитних ризиків та забезпечення прозорості у взаєминах банків із позичальниками. Цей реєстр дозволяє банкам перевіряти кредитну історію клієнтів, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень при наданні позик.

Національний банк здійснює захист прав споживачів фінансових послуг, забезпечуючи відповідність діяльності банків законодавчим вимогам у цій сфері. Це включає контроль за дотриманням етичних норм, прозорості умов договорів та доступності послуг для вразливих категорій населення. Заходи Національного банку в цьому напрямку спрямовані на підвищення рівня довіри клієнтів до банківської системи.

Національний банк організовує створення та розвиток платіжних систем, що забезпечує безперебійне проведення платежів і розрахунків. Він також визначає напрями розвитку електронних банківських технологій, що сприяє модернізації банківської системи та покращенню якості послуг. У кризових умовах такі функції набувають особливої важливості, оскільки забезпечують стабільність фінансових операцій та сприяють підтримці економіки.

Національний банк, відповідно до статті 25, здійснює регулювання діяльності комерційних банків через інструменти грошово-кредитної політики. Зокрема, це:

- встановлення норм обов'язкових резервів;
- застосування процентної політики;
- рефінансування банків;
- проведення валютних інтервенцій.

Ці заходи забезпечують підтримку стабільності банківської системи та створюють умови для її адаптації до змін економічного середовища.

Національний банк має право встановлювати нормативи обов'язкового резервування (стаття 26) та порядок визначення облікової ставки (стаття 27). Це є ключовими інструментами регулювання ліквідності банківської системи. Наприклад, збільшення норм резервування обмежує надмірну кредитну активність, тоді як зміна облікової ставки впливає на вартість позикових коштів для банків.

Згідно зі статтею 28, Національний банк здійснює управління золотовалютним резервом країни. Це важливий елемент фінансової стабільності, оскільки забезпечує здатність держави виконувати міжнародні зобов'язання та підтримувати стабільність гривні. Для

комерційних банків це створює стабільні умови для операцій на валютному ринку.

Відповідно до статті 29, Національний банк проводить операції відкритого ринку, зокрема купівлю-продаж казначейських зобов'язань та інших боргових інструментів. Такі операції впливають на ліквідність банківської системи та рівень процентних ставок. Це дозволяє комерційним банкам ефективно управляти своїми портфелями активів і зобов'язань.

Згідно зі статтею 42, Національний банк надає кредити комерційним банкам для підтримки ліквідності. Це здійснюється за ставкою рефінансування в порядку, визначеному регулятором. Така підтримка особливо важлива у періоди економічної нестабільності, коли банки стикаються з дефіцитом грошових коштів.

Аналіз функцій Національного банку України дозволяє зробити висновок, що на сьогодні законодавче регулювання, передбачене Законом України «Про Національний банк України», не враховує певні сучасні виклики та потреби, які виникають у зв'язку зі стрімкими змінами в економічному середовищі, цифровізацією фінансових послуг, а також необхідністю ефективного реагування на кризові ситуації, зокрема в умовах воєнного стану. Це свідчить про потребу в уточненні та розширенні повноважень Національного банку для забезпечення його ефективної діяльності у таких сферах, як регулювання фінансових технологій, підвищення кіберзахисту, підтримка фінансової стабільності та впровадження новітніх інструментів грошово-кредитної політики.

Зокрема, пропонується внести доповнення до Закону України «Про Національний банк України»:

Доповнити ст. 7 пунктами:

«Національний банк здійснює моніторинг, регулювання та нагляд за цифровими фінансовими технологіями, зокрема фінтех-компаніями, які надають послуги на території України. Розробляє стандарти їх функціонування, а також визначає порядок використання технології блокчейн та криптовалют у фінансовій системі».

«Національний банк здійснює контроль за забезпеченням кібербезпеки у фінансовій системі, визначає вимоги до інформаційної безпеки та впроваджує обов'язкові стандарти кіберзахисту для банків і небанківських фінансових установ».

«Національний банк забезпечує розробку та впровадження національних програм з підвищення фінансової грамотності населення, зокрема шляхом використання цифрових платформ і проведення освітніх кампаній».

У статті 7-1 передбачити новий пункт: «Національний банк має право запроваджувати тимчасові заходи для забезпечення фінансової стабільності, включаючи введення спеціальних режимів підтримки ліквідності для банків, що постраждали від дій форс-мажорних обставин або в умовах кризових ситуацій».

У статтю 30 додати пункт: «Національний банк має право встановлювати тимчасові обмеження на виведення капіталу за межі України та впроваджувати механізми обов'язкового обміну іноземної валюти на національну валюту в умовах воєнного стану».

Ці пропозиції спрямовані на адаптацію правового регулювання до сучасних реалій і викликів, з якими стикається фінансова система України, та підвищення ефективності діяльності Національного банку України.

Міністерство фінансів України, відповідно до Положення про Міністерство фінансів України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 375 [3], виконує важливу роль у забезпеченні стабільності банківської системи України, а також реалізації державної фінансової політики. Його повноваження охоплюють широкий спектр заходів, спрямованих на підтримку комерційних банків у кризових умовах. Так, згідно з п. 55, Міністерство забезпечує участь держави в капіталізації банків, здійснює управління корпоративними правами таких банків і готує плани їх продажу. Ці заходи дозволяють зміцнити фінансову стійкість банківської системи, зменшити навантаження на бюджет та створити умови для поступового виходу держави з банківського сектору в майбутньому.

У п. 56 зазначено, що Міністерство фінансів України формує та проводить єдину дер-

жавну фінансову політику, яка охоплює розвиток ринку фінансових послуг, державних банків, державної іпотечної установи та інших фінансових організацій. Це включає створення стратегій розвитку банківської системи, які забезпечують її стійкість та адаптацію до викликів сучасної економіки. Особливий акцент зроблено на необхідності врахування міжнародних стандартів та кращих практик, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного фінансового сектору.

Згідно з п. 57, Міністерство затверджує порядок проведення відкритих конкурсів для визначення уповноважених банків, через які здійснюється виплата заробітної плати працівникам бюджетних установ, та організовує проведення таких конкурсів. Це сприяє прозорості та ефективності процесу розподілу бюджетних коштів. Завдяки таким конкурсам забезпечується оптимальний вибір банків для виконання соціально значущих функцій, що підвищує довіру до фінансової системи та забезпечує доступ громадян до якісних банківських послуг.

П. 57-1 встановлює, що Міністерство фінансів України готує проекти рішень стосовно діяльності державних банків і вносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України. Ці рішення оформлюються актами уряду і не потребують погодження з іншими органами. Такий підхід забезпечує оперативність прийняття управлінських рішень, що є критично важливим у кризових умовах. Міністерство також розробляє плани реструктуризації та оптимізації діяльності державних банків, враховуючи необхідність підвищення їх фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

У п. 58 Положення зазначено, що Міністерство здійснює заходи щодо виконання фінансових зобов'язань держави, що виникають у рамках членства України в міжнародних фінансових організаціях. Це включає співпрацю з Міжнародним валютним фондом, Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку та іншими організаціями. Міністерство виконує фінансові операції, пов'язані із залученням кредитів, грантів та інших ресурсів, необхідних для підтримки стабільності економіки та банківської системи.

Відповідно до п. 61, Міністерство фінансів України укладає договори з підприємствами, установами та організаціями, які беруть участь у реалізації спільних проектів із міжнародними фінансовими організаціями. Ці договори спрямовані на забезпечення ефективного використання міжнародних ресурсів та дотримання умов їх надання. Міністерство також контролює виконання фінансових зобов'язань за укладеними договорами, забезпечуючи прозорість і підзвітність.

П. 62 зобов'язує Міністерство вести облік надходжень і використання кредитних коштів, залучених у рамках міжнародних проектів, а також здійснювати моніторинг їх цільового використання. Це дозволяє своєчасно виявляти ризики неефективного використання коштів та забезпечувати їх спрямування на досягнення поставлених цілей. Крім того, Міністерство відповідає за контроль за розрахунками і виконанням фінансових зобов'язань, що мінімізує можливі фінансові втрати для держави.

Згідно з п. 63, Міністерство фінансів проводить відбір банків для реалізації спільних проектів із міжнародними організаціями. Цей процес спрямований на залучення лише тих банків, які відповідають високим стандартам фінансової стабільності та надійності. Водночас Міністерство має право отримувати від державних банків, банків із державною участю, а також Національного банку України будь-яку інформацію, включаючи дані, що становлять банківську таємницю, необхідну для моніторингу діяльності таких банків (п. 2). Це забезпечує своєчасну оцінку їх фінансового стану та прийняття відповідних рішень.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб є ключовим елементом фінансової системи України, основною метою якого є захист прав вкладників і забезпечення стабільності банківської системи. Його правовий статус та основні функції визначені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [4]. Ця інституція виконує завдання з виведення з ринку неплатоспроможних банків, організації виплат гарантованих сум вкладів та забезпечення ліквідації банків у визначених законодавством випадках. Завдяки діяльності Фонду, вкладники отримують зако-

нодавчо гарантований захист навіть у кризових умовах, таких як введення воєнного стану в країні.

Фонд є юридичною особою публічного права, що має відокремлене майно, яке є об'єктом державної власності та перебуває у його господарському віданні (стаття 3 Закону України № 4452-VI). Він здійснює свою діяльність самостійно, володіючи, користуючись та розпоряджаючись майном, вчиняючи щодо нього будь-які дії, що не суперечать законодавству. Організаційна структура Фонду включає адміністративну раду та виконавчу дирекцію. Адміністративна рада відповідає за затвердження стратегічних рішень, таких як кошторис витрат Фонду, стратегія його розвитку та умови оплати праці працівників (стаття 9 Закону України № 4452-VI). Виконавча дирекція забезпечує оперативне управління Фондом, здійснюючи рішення щодо виведення банків з ринку, організації виплат вкладникам та ліквідаційних процедур (стаття 12 Закону України № 4452-VI).

Однією з ключових функцій Фонду є управління майном і фінансовими ресурсами. Кошти Фонду не включаються до Державного бюджету України та не підлягають вилученню. Вони використовуються виключно для виконання визначених функцій, включаючи виплату гарантованої суми вкладникам, покриття витрат на процедури ліквідації банків, надання фінансової підтримки банкам, що виводяться з ринку, та забезпечення поточної діяльності Фонду (стаття 20 Закону України № 4452-VI). Крім того, Фонд здійснює інвестування своїх коштів у державні цінні папери України та облігації міжнародних фінансових організацій (стаття 19 Закону України № 4452-VI), що дозволяє забезпечувати його фінансову стабільність та виконання обов'язків перед вкладниками.

Прозорість у діяльності Фонду має важливе значення для підвищення довіри до банківської системи. Організація відкритих конкурсів, регулярне звітування та інформування громадськості є складовими політики Фонду, яка спрямована на зміцнення стабільності фінансової системи України. Зокрема, у складних умовах воєнного стану Фонд адаптував свої механізми роботи, забезпечуючи дистанційні перевірки банків, впроваджуючи нові цифрові інструменти для збереження фінансової стабільності та захисту прав вкладників.

Окрім безпосередніх заходів контролю, Фонд активно працює над удосконаленням нормативно-правової бази, яка регулює систему гарантування вкладів. Це включає перегляд та актуалізацію правил щодо формування бази даних про вкладників, вдосконалення методик нарахування зборів до Фонду, а також розробку заходів щодо оптимізації процесу ліквідації банків, що опинилися у кризовій ситуації. Такі дії сприяють не лише зміцненню стабільності банківської системи, але й покращенню якості обслуговування вкладників, які є важливою складовою фінансового ринку.

Завдяки своїй діяльності Фонд гарантування вкладів фізичних осіб створює фундамент для довіри між банківськими установами та їх клієнтами, а також сприяє підвищенню фінансової грамотності населення. У довгостроковій перспективі це забезпечує сталість розвитку банківської системи України та її відповідність міжнародним стандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Терещук В. В. Поняття, ознаки та структура суб'єктів публічного адміністрування України. С. 89–94. URL: https://elar.naiau.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/34c768d6-5ad5-4a59-a020-7180924d7941/content

2. Кузьменко О.О. Правові засади надання адміністративних послуг органами державної податкової служби України. О.О. Кузьменко. Наше право. 2008. № 4. Ч. 1. С. 71–74.

3. Положення про Міністерство фінансів України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 375 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text.

4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23 лютого 2012 року № 4452-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 50. Ст. 564.